

Anmeldelser

Michael Böss (red.), *The Nation-State in Transformation: Economic Globalisation, Institutional Mediation and Political Values*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2010, 404 s., kr. 398.

Antologien *The Nation-State in Transformation* stiller skarpt på nationalstaten i en globaliseret verden. Fokus rettes mod de udfordringer, små stater i en internationaliseret økonomi står over for, og hvordan nationale institutioner medierer det eksterne økonomiske pres. Bogen skriver sig ind i og bidrager til en litteratur, der på den ene side anerkender, at økonomisk globalisering medfører en række udfordringer for staten og et deraf følgende behov for tilpasning, men på den anden side afviser, at dette nødvendigvis vil resultere i en omfattende homogenisering på tværs af lande eller endda nationalstatens afvikling. *The Nation-State in Transformation* har ikke nogen fælles teoretisk ramme, men de fleste bidrag inkluderer og kombinerer elementer fra Katzensteins teori om små stater, institutionalisme og/eller *varieties of capitalism*-tilgangen. De mest fremtrædende teoretiske tilgange i bogen peger således alle på muligheden for differentieret globalisering og går imod idéen om, at der kun er én vej til udvikling.

Danmark og Irland udgør bogens primære empiriske omdrejningspunkt. Begge lande er små åbne økonomier, som på hver deres måde er blevet fremhævet som succeshistorier. I Irlands tilfælde har det primært været den spektakulære økonomiske vækst siden 1990'erne, som har påkaldt sig opmærksomhed. En udvikling, der løftede Irland fra en position blandt Europas fattigste til et af EU's mest velstående lande. For Danmarks vedkommende er det et højt velstandsniveau og en konkurrencedygtig økonomi kombineret med et af verdens højeste skattetryk og en generøs velfærdsstat. Danmark og Irland repræsenterer således to succesfulde små stater – i hvert fald indtil den internationale finanskrise ramte landene i 2008 – med hver deres udgangspunkt, institutioner og strategier.

Bogen består af fire dele og indeholder i alt 16 bidrag samt et indledende og afsluttende kapitel skrevet af redaktør Michael Böss.¹ Første del behandler de historiske rødder for udviklingen i henholdsvis Irland og Danmark. Mens Brian Girvins kapitel er af mere beskrivende karakter og fokuserer snævert på den irske case, så har John L. Campbell og John A. Hall et bredere og mere ambitiøst sigte. Forfatterne udvikler en generel tese om, at størrelsen og den kulturelle sammensætning af nationalstaten påvirker sandsynligheden for succes. Forventningen er, at små og kulturelt homogene lande ofte vil klare sig

godt, idet fælles nationale bånd fremmer kapaciteten til at kunne håndtere udfordringerne ved at være en lille åben økonomi. Støtte for denne hypotese findes i en analyse af 30 OECD-lande, der fastslår, at gruppen af små og kulturelt homogene lande har det højeste gennemsnitlige udviklingsniveau målt ved Human Development Index (HDI). Denne analyse suppleres efterfølgende med en detaljeret undersøgelse af den danske case, hvor Campell og Hall finder yderligere støtte for deres hypotese.

Det samlede element for bogens anden del er et opgør med den økonomiske determinisme, som i særdeleshed kan findes i den tidlige debat om globalisering. Således fremfører eksempelvis David Marsh en kritik af den overdrevne brug af begrebet globalisering, især når det anvendes som standardforklaring på megen nutidig økonomisk politik. Marsh efterlyser en mere præcis begrebsanvendelse, idet "globalisering" ikke i sig selv påvirker politiske outcomes. Derimod medieres de økonomiske processer, vi typisk forbinder med globalisering, af en række politiske og økonomiske faktorer, som bør tildeles en fremtrædende placering i vores forklaringer. Marsh medgiver dog ligeledes, at selve diskurserne om globalisering via deres indflydelse på politiske beslutningstagere kan have en selvstændig effekt.

I bogens tredje del vendes blikket mod forholdet mellem stat og marked samt de governance-spørgsmål, den økonomiske udvikling i henholdsvis Irland og Danmark rejser. Her vil jeg fremhæve Georg Sørensens bidrag, der indeholder bogens mest systematiske sammenligning af Danmark og Irland. Sørensen understreger tre pointer: 1) For at kunne forklare udviklingsprocesserne i Danmark og Irland, er det nødvendigt at inkludere både eksterne og interne faktorer. 2) Det er ufrugtbart at tale om, at staten "taber", mens markedskræfterne "vinder" som følge af globaliseringen, idet globaliseringen former stater og stater former globaliseringen. 3) Sidst, men ikke mindst, foretages en vurdering af, hvilket af de to lande der virker til at være bedre forberedt på at kunne håndtere de aktuelle udfordringer, de hver især står over for. Her ser Sørensen Danmark som bedre rustet end Irland både af politiske og økonomiske årsager. Det er således første gang, at den irske succesmodel står over for så stor en udfordring, mens den danske model i tidens løb har vist sig at kunne håndtere adskillige kriser. Derudover understreges blandt andet Irlands store afhængighed af udenlandsk kapital, og at den irske velfærdsstat virker mindre gearet til at kunne håndtere en recession. Denne mere dystre vurdering af Irlands udsigter genfindes og uddybes i de øvrige bidrag, der blandt andet ridser grænserne op for den tidligere så succesrige irske model. Således tegner eksempelvis Seán Ó Riain et billede af en irsk stat, som udvikler en institutionel afhængighed af vækst igennem skattesystemet. I bestræbelserne på at kunne dække sine udgif-

ter er staten med til at skabe den finans- og boligboble, der springer i 2008 og kaster den irske økonomi ud i en dyb krise.

Den nuancerede fremstilling af Irland op til krisen er uden tvivl en af bogens stærke sider, men samtidig savner undertegnende en tilsvarende grundighed i forhold til den danske case. Selv om konsekvenserne af krisen har været langt mindre opsigtsvækkende i Danmark, så kan der også her findes tydelige tegn på ridser i lakken. Michael Böss henviser selv i det første kapitel til, at den danske økonomi allerede i årene op til krisen har været ramt af lav produktivitet og vækst i et komparativt perspektiv. Derudover indledes bogen med at fremhæve Danmarks placering i 2007 på en fornem tredje plads i World Economic Forums rangordning af verdens økonomier ud fra deres konkurrencedygtighed. En position Danmark ikke har kunnet fastholde sidenhen, hvor det i skrivende stund kun rækker til en placering som nummer ni. Men hvorfor er Danmark både op til og under krisen saktet agterud på en række centrale økonomiske parametre? Er Danmark hårdere ramt af eksterne faktorer end andre OECD-lande og i givet fald hvilke? Eller er det snarere interne faktorer, der er ansvarlige for udviklingen, og skyldes det i så fald afvigelser fra den danske model eller svagheder ved denne? Her bliver *The Nation-State in Transformation* et mere systematisk svar skyldig.

Bogens fjerde og sidste del undersøger spørgsmålet, i hvilket omfang konkurrencedygtighed og økonomisk udvikling kan opnås, uden at det går ud over den sociale sammenhængskraft og stabilitet samt centrale demokratiske værdier. Denne del af antologien spænder meget bredt, og fokus vil derfor være på enkelte centrale pointer. Lars Bo Kaspersen og Linda Thorsager ser i Danmark en tendens i retning af mere direkte statslig intervention på bekostning af forudgående konsultationer og forhandlinger med berørte samfundsgrupper. Dette fænomen betegnes som "autoritær liberalisme", der står i modsætning til den liberale korporatisme, som har kendetegnet den danske model og været en central kilde til modellens styrke. Bjørn Hvinden påpeger, at mens de nordiske lande har været førende, for så vidt angår kvinders beskæftigelsesfrekvens, så halter de bagefter, når det kommer til integrationen af indvandrere og handicappede på arbejdsmarkedet. Dette leder Hvinden til spørgsmålet, om globaliseringen forstærker et trade-off mellem på den ene side en målsætning om at sikre en høj grad af konkurrencedygtighed og på den anden side idealer om lighed og inklusion. I forlængelse heraf identificerer Chris McInerney en række svagheder ved den irske sociale partnerskabsmodel, når denne ikke blot ses som et forum for de få udvalgte med et snævert fokus på økonomisk vækst. Vurderes modellen i lyset af idealer om social inklusion og deliberativt demokrati, så kommer den ifølge McInerney til kort.

The Nation-State in Transformation tager fat i et uden tvivl relevant og aktuelt emne, der angribes ud fra en bred vifte af forskellige perspektiver og vinkler, idet hvert bidrag har sit eget formål og fokus. Bogens imponerende bredde er dog ikke uden omkostninger. Fraværet af en overordnet teoretisk eller analytisk ramme medfører, at det til tider kan være svært at se sammenhængen mellem forskellige bidrag, og hvordan et givet kapitel bidrager til antologien som helhed. En større grad af integration af de enkelte bidrag, ville kunne have givet bogen en mere klar defineret profil samt mulighed for bedre at udnytte det komparative potentiale.

Note

1. Det er værd at bemærke, at mens arbejdet på bogen påbegyndtes, inden både Irland og Danmark blev ramt af den verdensomspændende finansielle og økonomiske krise, så har det været muligt for bidragsyderne at tilpasse de forskellige kapitler i lyset af begivenhederne.

Florian Langbehn
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Jørgen Møller og Svend-Erik Skaaning, *Demokrati og demokratisering: En introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag, 2010, 304 s., kr. 325.

Det är mig ett stort nöje att få anmäla denna nya lärobok av två statsvetare vid Aarhus universitet. Møller och Skaaning har skrivit en väl sammanhållen och grundlig bok om ett av vår tids mest omdiskuterade begrepp – demokrati – och dess institutionella framväxt i världen. Boken är indelad i tre sektioner. Den första behandlar själva begreppet demokrati, dess omtvistade innebörd och historiska utveckling. Även om den internationella diskursen dominerar återfinns här även ett särskilt kapitel om den danska demokratidebatten under efterkrigstiden. Författarna ger även ett eget bidrag till denna debatt genom att argumentera för att även rättsstaten bör ingå i ett fullt utvecklat demokratibegrepp av idag. Bokens andra del tar sig så an fenomenet demokratisering, dvs. hur demokratiska institutioner vuxit fram i världens länder över tid. Även om fokus lagts på utvecklingen under de senaste decennierna finns här rikliga utblickar mot tidigare historia. Den tredje delen handlar sedan om de senaste decenniernas försök att inom samhällsvetenskaperna förklara varför och under vilka omständigheter demokrati uppstår. Författarna utgår här ifrån en

indelning i tre dominerande skolbildningar inom sociologi och statsvetenskap: moderniseringsteori i Seymour Martin Lipsets efterföljd, historisk-komparativ klasskampsteori à la Barrington Moore med flera, samt den skolbildning som växte fram under 1980-talet och främst kommit att förknippas med Guillermo O'Donnell och Philippe Schmitter, så kallad "transitologi". Efter ett separat kapitel om internationella påverkansfaktorer söker författarna så att sy ihop trådarna från dessa olika förklaringsperspektiv i en mer djupgående analys av vad som orsakat variationerna i demokratisering i de postkommunistiska länderna efter murens fall. En "efterskrift" om demokratins konsekvenser avslutar boken.

Detta är en i många avseenden mycket välskriven bok. Møller och Skaaning skriver klart och redigt, även om tillsynes komplicerade teorier eller komplexa begreppsliga spörsmål. Boken har vidare en logisk disposition, där senare delar på ett naturligt sätt följer av de tidigare. Møller och Skaaning är också mycket belästa. Med några få undantag, som jag skall återkomma till, behärskar de i allt väsentligt den idag helt enorma litteraturen på området, och i sina kloka val nedslag gör de i regel de mest väsentliga bidragen rättvisa. Något som också särskilt förtjänar att framhållas är att boken genomsyras av historicitet och historisk kontextkännedom, inte då bara ifråga om demokratibegreppets idéhistoria utan kanske i ännu högre utsträckning beträffande demokratins framväxt i Västeuropa sedan medeltiden. Slutligen är värt att understryka att Møller och Skaaning själva i högsta grad är aktiva aktörer på den akademiska scen de skildrar. I flera av kapitlen lyfts nya forskningsresultat fram som författarna själva producerat. Om just detta kan man i och för sig i en lärobok ha delade meningar. Man skulle till exempel kunna tänka sig en viss risk för självhävdelse, där författarnas egna bidrag ges överdriva proportioner och tillåts skymma andra, ganska minst lika betydelsefulla insatser. På detta sätt fungerar emellertid inte Møller och Skaanings hänvisningar till sina egna forskningsfynd. Dessa sätts i stället finkänsligt in i sin kontext, och i allt väsentligt tycker jag författarna lyckas undvika att dra för stora växlar på dem.

Det finns således mycket som tilltalar i denna bok, och jag kan definitivt rekommendera den som kurslitteratur i statsvetenskap, om än på lite högre nivåer. Men därmed inte sagt att boken är helt invändningsfri. Jag skulle framför allt vilja anföra tre exempel på områden där jag tycker att Møller och Skaaning missat ett centralt tema i demokratiseringslitteraturen. Ett första område som jag nu tycker blir alltför styvmoderligt behandlat är den redan stora och snabbt växande litteraturen om auktoritära stater. Här är jag möjligen en smula partisk, eftersom jag själv varit aktiv i detta fält,¹ men jag tror inte jag är helt ensam om att reagera när författarna slår fast att "der er stort set ingen

systematisk forsøg på at udpensle variationerne mellem forskellige former for regimer inden for den autokratiske 'restgruppe'" (p. 23). Jag skulle tvärtom hävda att det numer finns åtskilliga och ganska inflytelserika sådana försök, exempelvis av Barbara Geddes, Bruce Bueno de Mesquita med flera, Gandhi och Przeworski samt av Beatrice Magaloni.² Dessa bidrag – som Møller och Skaaning alltså helt utelämnar i sin bok – behandlar inte bara hur auktoritära stater skiljer sig från varandra i institutionell sammansättning, utan även på vilket sätt detta påverkar deras benägenhet att demokratiseras. De hade med andra ord förtjänat en plats i boken.

Kanske än mer anmärkningsvärd är Møller och Skaanings utelämnande av det senaste årtiondets troligen mest inflytelserika bidrag till litteraturen om demokratisering, nämligen Daron Acemoglu och James Robinsons bok *Economic Origins of Dictatorship and Democracy* (Cambridge University Press, 2006). Carles Boix's teoretiskt sett minst lika betydande, om än kanske inte fullt så uppmärksammade bok på området, *Democracy and Redistribution* (Cambridge University Press, 2006), förbigås också helt med tystnad. Dessa två böcker representerar ett helt nytt sätt att teoretisera om demokrati, vad man skulle kunna kalla det ekonomiska angreppssättet, där spelteoretiska modeller möjliggör härledning av empiriska förväntningar på basis av rationalistiska antaganden. Möjligen avspeglar dessa utelämnanden inte okunskap från författarnas sida utan ett medvetet ställningstagande mot just den sortens teoretiserande, men detta hade i så fall förtjänat att explicitgöras. Vad det ekonomiska angreppssättet nämligen i mina ögon framför allt bidrar med är att integrera de tidigare så diversifierade skolbildningarna på området. Moderniseringskolans strukturalistiska ansats kombineras alltså här med transitologins fokus på de politiska eliternas kalkyler och handlande. Samtidigt vävs klassanalysens fokus på kollektiva resurser och de breda massornas strävan efter demokratisering in i en och samma teoretiska modell. Denna teoriska syntes borde tilltala Møller och Skaanings integrerande ambition. Den skulle dessutom ha gjort deras bok mer fullständig. De rent ekonomiska förklaringsfaktorerna – vid sidan av moderniseringskolans – ges nu överhuvud taget en alltför obetydlig roll. Således innehåller boken i stort sett ingenting om ekonomiska kriser som en av de senaste årtiondenas kanske viktigaste orsaker till demokratisering. På samma sätt lyser handelsrelationer och ekonomisk globalisering med sin frånvaro i kapitlet om demokratiseringens internationella dimensioner.

Ett tredje och sista område som jag tycker att Møller och Skaaning hade förtjänat att ge en större plats i sin bok är den rent normativa sidan av saken, nämligen en utförligare behandling av den fråga som en gång gjordes till titel för Alf Ross' inflytelserika bok: Varför demokrati? Vad finns det för skäl för

eller emot att ansluta sig till demokratin som politisk styrelseform? Författarna berör detta spörsmål helt i förbifarten i bokens inledning, för att återkomma till det i efterskriften. Men perspektivet är här i allt väsentligt empiriskt, närmare bestämt vad vi vet om demokratin konsekvenser för internationell säkerhet och ekonomisk utveckling. Här har jag dels en rent empirisk invändning, då jag tycker att författarna drar lite väl optimistiska slutsatser av den rådande litteraturen på området. Den så kallade ”demokratiska freden” är förvisso ett imponerande robust samband, men nyare fynd har under senare år börjat ifrågasätta om det verkligen är demokratin som givit upphov till detta samband.³ Vidare har varken ekonomer eller statsvetare, trots idoga försök och intensivt testande, lyckats belägga en systematiskt positiv effekt av demokrati på ekonomisk utveckling. Detta visar sig Møller och Skaaning på ett stadium medvetna om (p. 291), vilket dock inte hindrar dem att senare sluta sig till att det är ”oplagt, at de liberale deokratier er i stand til at sikre såvel retssikkerhed (faktisk per definition) som vækst og velfærd” (p. 291). Vi vill ju i dessa dagar alla vara demokrater, men jag tycker ändå att det förtjänar att påpekas att de grunder på vilka vi borde vara demokrater inte alltid är så solida som vi i förstone kan tro. Ett mer utförligt och nyanserat resonemang om detta tycker jag Møller och Skaaning skulle kunnat kosta på sig.

Dessa kritiska reflektioner till trots är de danska kollegerna bara att gratulera för att nu ha fått tillgång till en så förstklassig lärobok om demokrati och demokratisering på det egna språket.

Noter

1. Jag tänker då dels på en artikel jag publicerat i tillsammans med Axel Hadenius (“Pathways from Authoritarianism”, *Journal of Democracy*, 18. årg., nr. 1, pp. 143-156, 2007), dels på ett kapitel ägnat detta tema i en ny bok jag skrivit om demokratisering (*Determinants of Democratization: Regime Change in the World, 1972-2005*. Cambridge University Press, 2010).
2. Geddes, Barbara (1999). “What Do We Know about Democratization after Twenty Years?” *Annual Review of Political Science* 2, pp. 115-144; Bueno de Mesquita, Bruce, Alastair Smith, Randolph Siverson, and James Morrow (2003). *The Logic of Political Survival*, Cambridge: The MIT Press; Gandhi, Jennifer and Adam Przeworski (2007). “Authoritarian Institutions and the Survival of Autocrats”, *Comparative Political Studies*, 40. årg., nr. 11, pp. 1279-1301; Magaloni, Beatrice (2008). “Credible Power-Sharing and the Longevity of Authoritarian Rule”, *Comparative Political Studies*, 41. årg., nr. 4-5, pp. 715-741.
3. Jag tänker då på den kritik som brukar gå under benämningen ”den kapitalistiska freden”; se Gartzke, Erik (2007). ”The Capitalist Peace”, *American Journal of Poli-*

tical Science, 51. årg., nr. 1, pp. 166-191; McDonald, Patrick (2009). *The Invisible Hand of Peace*, Cambridge: Cambridge University Press.

Jan Teorell
Lunds Universitet

Bogen modtog i 2011 Sven Henningsen prisen [red.]

Jens Peter Frølund Thomsen, *Politologi. En introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag, 2010, 255 s., kr. 275.

Hvor Thomsens tidligere introduktionsbøger var struktureret med teorihistoriske briller på, er nærværende bog primært struktureret ud fra politologiens empiriske kerneområder. Formålet med bogen er ”at finde hoveddøren til faget”, herunder at identificere, hvilke brudflader der adskiller politologien fra beslægtede samfundsvidenskabelige fag som sociologi og økonomi. Målgruppen er studerende på videregående- og evt. gymnasiale uddannelser samt læsere med interesse for politik i almindelighed. Bøger som disse er også ammunition i kampen for at skabe respekt om politologien. Som fremhævet af forfatteren, skal politologi således ikke findes på samme (lave) niveau som ”avanceret journalistik” eller ”de efterhånden så populære kommentatorer” (p. 9-10). Nej, politologi er noget helt særligt, en videnskab. Denne anmelder ærgres dog til stadighed over, hvor kedeligt politologi – i al sin næsten-videnskabelighed – kommer til at lyde. Jeg kan godt se den pædagogiske pointe i igen-igen at anvende Eastons systemteori og definition af politik og at tage en tur ned ad mindernes allé med et kapitel om ”Faser i politologiens udvikling”, men det er altså ikke den mest direkte vej til at lade læseren mærke, hvor spændende politik faktisk er at studere. Jeg spørger mig selv: Er det muligt at opkvalificere forståelsen af politik fra mainstreamjournalistikkens trivialiteter uden at gøre politik tørt?

Efter de indledende diskussioner af definitioner af politik og mere generelle betragtninger om politologiens emneområde, diskuteres en række politologiske kerneområder: den parlamentariske styringskæde, politisk sociologi, politiske partier, magt, institutioner, politisk kultur, demokrati, staten, velfærdsstaten, valgforskning, international politik og politologisk metode. Vi kommer vidt omkring på meget kort plads. Eksempelvis diskuteres EU på godt ti sider, mens velfærdsstaten tildeles seksten sider. Taget i betragtning hvor få sider Thomsen har til rådighed til at dække et så omfattende emne som politologien som

sådan, fremstår det i øvrigt som en finurlig prioritering, at der dedikeres hele tre sider til de nordiske magtudredninger (p. 65-67). Tre sider kan lyde af lidt. Det er det ikke, når der til sammenligning bruges fem sider på ”De politiske partier” (p. 60-64) og tre på diskursteori (p. 157-160).

Gennem læsningen af bogen, har jeg løbende spurgt mig selv: Hvad kan man bruge så korte diskussioner af så omfattende forskningsemner til? Det mest oplagte svar er vel til introduktionsforløb, som fx politologisk introduktionskursus. Umiddelbart vil jeg dog mene, at teksterne simpelthen er for korte, og at der kan findes mere fyldestgørende introduktionstekster på både engelsk og dansk til de forskellige emner. Hvem kan så bruge så korte diskussioner? I hvilke pædagogiske sammenhænge er en 43 sider lang introduktion til international politik anvendelig? Hvornår vil man vælge en 21 sider lang diskussion af ”Metoder og forklaringer” i et pensum? Det må vel være i sammenhænge, hvor man har kort tid til at sætte sig ind i et emne. Måske denne bog er mest anvendelig for føromtalte så udskældte journalister, der desværre ofte tilbydes ganske korte introducerende forløb til politik?

Hvad kunne man i stedet have gjort? Man kunne fokusere på at fortælle en mere samlet historie. Når der kun er 256 sider at gøre godt med, og emnet er så respektindgydende bredt som politologi som sådan, må der lægges en klar vinkel, der på indlevende vis besvarer spørgsmålet: Hvorfor er politologien så vigtig? Denne fortælling kunne evt. suppleres med gennemgang af cases fra virkelighedens politiske kampe, der viser, hvad det politologiske teorikompleks kan bruges til. Bevares, nærværende tekst er da krydret med eksempler, men der mangler en mere systematisk påvisning af politologiens empiriske relevans, der kan sætte gang i safterne hos studerende og andre politisk interesserede læsere.

I forlængelse af at jeg har svært ved at se, hvem der vil have gavn af en så relativt kort gennemgang af politologi, savner jeg flere originale betragtninger, noget nyt jeg ikke kan finde andetsteds. Hvis man kaster sig over et så omfattende emne som en introduktion til politologien og ønsker at gøre det inden for rammerne af en standard boglængde, kræver det et mere sammenhængende argument, en frisk tilgang, hvor bidraget består i at kaste nyt lys på det uhyre teorikompleks, vi samler under mærkatet politologi. Det er således min opfattelse, at Thomsen sætter sig mellem to stole: Bogen er ikke en traditionel introduktion til politik – som fx Hague og Harrops *Comparative Government and Politics* (Palgrave, Macmillan) – dertil er den for bredt skåret til at nå bare nogenlunde i dybden med et emne, og den bidrager heller ikke med noget egentligt nyt. Diskussionerne er enten for korte til at være overbliksskabende, eller også er de allerede set i andre bøger, herunder de førnævnte Thomsen selv

har skrevet, som i parentes bemærket er anbefalelsesværdige, fordi de når betydeligt dybere end nærværende bog.

Frem for at skrive endnu en introducerende tekst om politologien, kunne man være gået mere ambitiøst til værks. Man kunne have fundet inspiration i Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftagers digre introduktionsbog, *Klassisk og moderne politisk teori*, som præsenterer en samlet og tidssvarende behandling af relevant politisk teori, endda generelt skrevet på relativt letforståeligt dansk. Der er allerede skrevet et hav af introduktionstekster – eksempelvis at finde i *Annual Review of Political Science* og til tider i *Politica* – men der findes til gengæld nærmest ingen introduktionstekster eller samlede værker redigeret og skrevet ud fra dansk politologis præmisser. Et sådant værk ville være kærkomment, både for at gøre en eller anden form for status på de sidste godt 50 års arbejde, men også fordi det muligvis – i lighed med Kaspersen og Loftagers værk – kunne øge politologiens gennemslagskraft i den generelle offentlighed og blandt studerende. Jeg forstår udmærket tilbageholdenheden med at redigere et værk på over tusind sider – halvdelen kunne nok også gøre det – men omvendt synes Jens Peter Frølund Thomsen at være den rette mand til jobbet. Lad der hermed lyde en opfordring: Ikke flere introduktionsbøger – lad os få det danske mammutværk om politologi, som vi fortjener!

Martin B. Carstensen
Institut for Statskundskab
Aalborg Universitet

Sigge Winther Nielsen og Thomas Høgenhaven (red.), *Politisk psykologi – fordi politik er personligt*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2010, 476 s., kr. 448.

Politisk psykologi er en interdisciplinær forskningsgren, der befinder sig i grænsefladen mellem psykologi og politologi. På det overordnede plan handler politisk psykologi om at anvende indsigter fra psykologien i studiet af politik.¹ Forskningsgrenen er veletableret i international sammenhæng. Efter et tilløb står disciplinen i disse år også foran sit gennembrud i dansk sammenhæng. Med denne antologi ønsker redaktørerne Sigge Winther Nielsen og Thomas Høgenhaven at give det danske publikum en introduktion til politisk psykologi. Det er langtfra nogen nem opgave, da forskningsgrenen er kendetegnet ved stor mangfoldighed. For at kunne identificere disciplinen er det derfor nødvendigt at følge forskningsgrenens udvikling over tid og at have blik for disciplinens rigdom af approaches og emnefelter. Winther Nielsen og Høgen-

haven byder ind på begge disse punkter. Antologien består af et genoptryk af i alt 14 engelsksprogede originaltekster, en engelsksproget introduktion ved Brent A. Strathman samt en dansksproget introduktion og afslutning skrevet af redaktørerne.

I den dansksprogede introduktion leverer Winther Nielsen og Høgenhaven en overordnet indkredsning af indholdet i disciplinen politisk psykologi med fokus på, hvordan disciplinen kan ses som et modstykke til rational choice-teorien. Redaktørerne fremlægger, at deres bærende tanke med antologien er, at ”vi er tvunget til at søge forklaringer andre steder og revurdere samfundets forventninger til rationalitet – og at politisk psykologi er en af de veje, vi kan følge, hvis vi vil nå en mere præcis forståelse af, hvordan mennesker agerer i verden” (p. 13). Endvidere præsenterer Winther Nielsen og Høgenhaven faserne i disciplinens historie, forskningsgrenens status i dansk sammenhæng og redegør for udvælgelsen af de 14 originaltekster, der fordeler sig inden for fire blokke.

I den første blok om ”kognition og bearbejdning af information” er omdrejningspunktet for de fire bidrag den forholdsvist direkte udfordring af rational choice-teoriens antagelser og fremhævnningen af individets kognitive begrænsninger. Originalteksten af Simon tager fat i det klassiske rationalitetskoncept fra rational choice-teori og den manglende realisme i konceptets underliggende antagelser. Simon introducerer en serie ændringer, der er modelleret på individets faktiske beslutningsproces og argumenterer for begrebet begrænset rationalitet. Også Kahneman og Tverskys bidrag udfordrer klassiske antagelser fra rational choice-teori. Kahneman og Tversky demonstrerer, at borgernes præferencer ikke er invariante men afhænger af, hvordan mulige outcomes *frames* eller vinkles. Endvidere viser Dutton og Jacksons studie af managers informationsbearbejdning, at også rationaliteten i eliternes beslutningstagning kender begrænsninger. Konkret viser de, at ledere kan være mere følsomme over for trusselskonsistent information end mulighedskonsistent information. I samme ånd er hovedargumentet i Georges bidrag, at der er behov for en systematisk inddragelse af personlighedsegenskaber for at forstå politiske ledere og deres valg og adfærd.

I anden blok er omdrejningspunktet for de fire originaltekster, hvordan individer med begrænset viden og anvendelse af begrænsede kognitive ressourcer kan træffe beslutninger. Jarvis konkluderer, at både statsmænd og almindelige borgere har tendens til at bruge enkle pejlemærker og analogier samt kun opfatte et minimum af relevante kausalfaktorer, når de træffer beslutninger (p. 145). Også Khong peger på, at individet kan reducere sit informationsbehov ved at bruge analogier i sin beslutningstagning, mens originalteksten af Tet-

lock og Lebow undersøger eksperternes brug af kognitive genveje i fortolkningen af historiske begivenheder. Endelig fremhæver originalteksten af Krosnick og Kinder mediernes indflydelse på borgernes syn på politikerne.

I tredje blok skifter fokus til grupper og effekterne af interaktion mellem individer. Tetlock viser, at borgerne er bedre til at optage ny information, der modsiger information, de tidligere har modtaget, når de på forhånd ved, at de skal stå til regnskab for informationen. Temaet i originalteksten af Kramer er at undersøge årsager til og dynamikker i mistænksomhed og mistillid i sociale systemer, mens Catril beskæftiger sig med studiet af oprør og massepanik i perioder med social transition. Catril argumenterer for, at en psykologisk approach til håndteringen af massepanik kan nedbringe behovet for at bruge militære midler.

Efter påvisningerne af befolkningen og eliternes uperfekte beslutningstagning er hovedomdrejningspunktet i antologiens fjerde blok debatten om, hvorvidt borgerne overhovedet er i stand til at træffe kvalificerede politiske beslutninger. I denne blok er originalteksterne af Lippman og Converse særligt interessante og læseværdige. Converse giver en indføring i massernes overbevisningssystemer. Han konkluderer, at den almene amerikanske vælgerbefolkning mangler grundlæggende færdigheder til at kunne genkende og forstå overordnede ideologiske referencerammer (p. 386), og at store dele af den almindelige vælgerbefolkning ikke har meningsfulde holdninger – end ikke til emner, der har været genstand for stor offentlig debat (p. 384). Tilsvarende advarer Lippman om, at masserne mangler politisk viden og i stedet styres af forestillinger ("pictures in our heads"), de selv finder på eller påføres udefra.

I det afsluttende kapitel "Politisk Psykologi Som Felt" ser Winther Nielsen og Høgenhaven frem mod disciplinens videre udvikling og argumenterer for behovet for at udvikle et samlende begrebsapparat og en samlende systematik inden for forskningsfeltet. Winther Nielsen og Høgenhaven konstaterer, at antologiens bidrag illustrerer, at det er vanskeligt at tale om et politisk psykologifelt og anfører, at "[p]olitisk psykologi vil nemt på længere sigt kunne blive et degenererende forskningsprogram, hvis ikke der arbejdes mere målrettet hen imod en feltforståelse af politisk psykologi" (p. 451). Ud fra antologiens originaltekster og redegørelsen for disciplinens historiske udvikling identificerer Winther Nielsen og Høgenhaven tre basisantagelser, som teorierne bygger på: 1) Livets rod er individet, 2) Begrænset rationalitet, 3) Ontologisk sikkerhed (p. 452). Winther Nielsen og Høgenhaven argumenterer videre for, at man ved at koble disse antagelser med antologiens bidrag kan udlede skematisk rationalitet som et grundlæggende begreb om handlingsrationalitet inden for politisk psykologi. Redaktørerne konkluderer, at "[f]remtiden må vise, om bidragene

inden for politisk psykologi evner at fremstå mere som et felt end som atomiserede tekstbidder” (p. 463).

Sigge Winther Nielsen og Thomas Høgenhaven leverer med denne antologi en introduktion til politisk psykologi til et dansk publikum med meget gode engelskkundskaber. Den kan fungere som en introducerende kilde til viden for forskere samt studerende og praktikere, der ønsker at stifte bekendtskab med disciplinen og nogle af dens klassiske debatter. En styrke ved antologien er, at man blandt de 14 originaltekster finder flere eksempler på nogle af de mest indflydelsesrige forskningsbidrag fra den politiske psykologi. Det er desuden en styrke, at antologien er blandt de første til at levere en dansksproget introduktion til disciplinen i et lettilgængeligt og velskrevet sprog.² Men man savner dog en stærkere repræsentation af den nye forskning og aktuelle frontlinjespørgsmål inden for politisk psykologi. Supplerende læsning er her nødvendig. At nye spørgsmål og behov for yderligere viden opstår ved læsning af bogen, kan dog når alt kommer til alt opfattes som et vidne om, at antologien leverer en interessevækkende introduktion, der bidrager til en lovende udvikling og debat i forskningsfeltet politisk psykologi i en dansk sammenhæng.

Note

1. Sears, David O., Leonie Huddy og Robert Jervis (red.) (2003). *Political Psychology*, Oxford: Oxford University Press, p. 3.
2. Se også delkapitlet ”Elite, borgere og politisk kommunikation”, pp. 160-163 i Jens Peter Frølund Thomsens *Politologi: En introduktion*, København: Hans Reitzels Forlag, for en kortere dansksproget introduktion til centrale grundindsigter fra politisk psykologi – her med særlig fokus på politisk holdningsdannelse.

Lene Aarøe
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Thorup Larsen og Carsten Bagge Laustsen, *Hvad er sociologi?* København: Akademisk forlag, 2010, 219 s., kr. 229.

En bog som denne skal først og fremmest vurderes på dens evne til at give interesserede læsere en forståelse af, hvad faget sociologi handler om, samt et overblik over de forskellige teoretiske og analytiske tilgange, som sociologien betjener sig af. Det er ikke en let opgave at skrive en introduktion til den mo-

derne sociologi i det næsten lommebogsagtige format, som Akademisk forlags serie lægger op til. Det er dog lykkedes fint for Lars Thorup Larsen og Carsten Bagge Laustsen, der begge begge forsker og underviser i sociologiske fag ved Statskundskab, Aarhus Universitet. Bogen er først og fremmest teoretisk orienteret og behandler kun i mindre grad empirisk-analytiske problemstillinger inden for sociologien. I hvert kapitel suppleres den teoretiske gennemgang dog med små eksempler på, hvordan teorierne kan anvendes til at forstå udvalgte samfundsmæssige problemstillinger og fænomener.

I det første kapitel diskuteres sociologiens særlige genstandsfelt – det sociale – der metaforisk betegner det, som findes mellem, over og bag mennesker; dvs. deres interaktion og kommunikation samt de regler, roller, normer og værdier, som binder mennesker sammen i forskellige typer fællesskaber. Den sociologiske disciplin præsenteres her som et opgør med forestillingen om ”det selv-bårne individ”, og hermed distancerer Larsen og Laustsen sig også – mere eller mindre direkte – fra de dele af angelsaksisk/amerikansk sociologi, som har et mere individualistisk og adfærdsorienteret udgangspunkt. Larsen og Laustsen lægger ikke skjul på, at de har en forkærlighed for den særlige type sociologisk teori, som har et bredt favnende samtidsdiagnostisk (og samfundskritisk) sigte, og som i særlig grad udspringer af den kontinentaleuropæiske (tyske og franske) tradition.

Andet kapitel introducerer de tre klassiske sociologer, Karl Marx, Emile Durkheim og Max Weber. Larsen og Laustsen skaber nogle gode koblinger mellem udviklingen af den tidlige sociologi, de store samtidshistoriske problemstillinger og de tre sociologers tankegods. Fra Marx er det især klassebegrebet og fremmedgørelsesbegrebet, der gives opmærksomhed, og fra Durkheim er det ideen om sociale fakta, arbejdsdelingen, samt mekanisk og organisk solidaritet, der behandles. Fra Weber er det de metodologiske betragtninger vedrørende idealtyperne, klasse- og standsbegreberne, samt sekulariserings- og rationaliseringstenen. Larsen og Laustsen er gode til løbende at sammenligne teoretikernes nøglebegreber, således at der også senere i bogen skabes en samlet forståelse for, hvordan de klassiske teoretiske positioner har manifesteret sig i eftertiden.

Herefter er bogen struktureret efter tre hovedtemaer: magt og stratificering (kapitel 3), system og differentiering (kapitel 4), det reflektive selv (kapitel 5) og stat og marked (kapitel 6). Hvert af disse kapitler bindes op på centrale moderne teoretikere.

I kapitel 3 belyses magt- og stratificeringsbegreberne ud fra henholdsvis Michel Foucault og Pierre Bourdieu. Det gøres gennem henvisninger til Foucaults analyser af disciplineringsdiskurser i værkerne om seksualitet og straf,

og fra Bourdieu præsenteres begreberne om symbolsk vold, klasser, habitus og forskellige kapitalformer. Der gives løbende små eksempler på, hvordan disse teoretikere kan anvendes til forståelsen af aktuelle fænomener og begivenheder. Eksempelvis anvendes Foucaults begreb om biopolitik til kort at vise, hvordan den officielle uddannelsespolitiske diskurs indeholder nye subtile disciplineringsformer som betoner ”lyst til læring”, frem for pligt og tvang.

Kapitel 4 sætter fokus på differentiering og integration af samfundsmæssige systemer. Det sker gennem en fin præsentation af de to tyske sociologer Niklas Luhmann og Jürgen Habermas, der begge har haft den sociale kommunikation som gennemgående teoretisk omdrejningspunkt. Luhmann refereres for sit provokerende synspunkt, at samfundet ikke består af mennesker, men af kommunikation, og herefter giver Larsen og Laustsen en udredning af nøglebegreberne til forståelsen af Luhmanns systemteori samt hans begreb om funktionel differentiering. Fra Habermas præsenteres teorien om den borgerlige offentligheds forfald samt hans efterfølgende teori om forholdet mellem system og livsverden. Selvom alle kapitlerne i bogen afrundes med Larsen og Laustsens egne kritiske refleksioner, så sker dette mest udførligt i kapitel 4. Vi får her en interessant sammenligning af Luhmanns og Habermas’ syn på samfundets styringsmedier samt forskelligheder med hensyn til spørgsmålet om sociologiens normative orientering.

Valget af teoretikere i bogen indeholder som nævnt en klar orientering mod de generelle makroorienterede samfundsdiagnostiske bidrag inden for sociologien. Eneste undtagelse herfra er behandlingen af den interaktionistiske mikro-sociologi i kapitel 5, repræsenteret ved den canadisk-amerikanske sociolog Erving Goffman. Denne tradition er kendt for sine mange interessante (og ofte ganske underholdende) observationsstudier af sociale praksisser i hverdagslivet og forskellige institutioner. Larsen og Laustsen præsenterer nogle af de mest centrale sociologiske begreber i denne tradition som for eksempel sociale roller og rolleskift, der jo ofte er ganske ureflekterede. Refleksiviteten kommer derimod ind i billedet med beskrivelsen af Ulrich Becks og Anthony Giddens’ teorier om det refleksivt moderne og det (sen-)moderne samfunds tiltagende individualisering.

Kapitel 6, der har overskriften ”Stat og marked”, (re-)introducerer en gammel kending fra 70’ernes marxistiske samfundsteori, nemlig Louis Althusser og dennes statsteori. Larsen og Laustsen giver en relativt udførlig gennemgang af den såkaldte ”ideologiske interpellation” med en tilhørende forklaring på, hvor og hvordan Althusser adskiller sig fra den klassiske marxismes ideologiforståelse samt synet på forholdet mellem produktion og reproduktion. Formentlig er formålet med præsentationen af den marxistiske strukturalisme at give læseren

et kvalificeret teoretisk springbræt til Luc Boltanski og Eve Chiapellos interessante og omfattende kritik af den ”nye kapitalistiske ånd”. Vi får her en sløjfe tilbage til Marx og Weber, samtidig med at vi præsenteres for deres beskrivelse af den fremherskende ”projektånd”, som ideologisk understøtter og beforder den nye kapitalismes tiltagende behov for forandringsparathed og teamwork.

Larsen og Laustsens valg af relativt abstrakte teorier og begreber nødvendiggør de gode eksempler, som viser, hvordan teorierne kan bruges til at analysere og forstå aktuelle problemstillinger. Med de valgte teoretikere er denne opgave ganske krævende, fordi der selvsagt er lang vej fra Foucault, Luhmann, Habermas og Althusseres sociologiske betragtninger til en egentlig empirisk orienteret operationalisering og efterprøvelse. I det afsluttende kapitel 7, ”Udfordringer til sociologien”, anerkendes denne problemstilling også. Samtidig insisterer Larsen og Laustsen dog på sociologiens betydning som en potentiel samfundskritisk disciplin, der også skal have blik for de store sammenhænge.

Givet bogens format og forfatternes åbne prioriteringer vil det ikke være rimeligt at tale om deciderede undladelsessynder i teorivalget. Men hvis man alligevel skulle pege på teorier og perspektiver, som undertegnede gerne havde set noget mere til, så er det især dem, som beskæftiger sig med mikro- og mesoniveauet. Socialiseringsperspektivet berøres kort i Larsen og Laustsens fremstilling af Althusser, men det ville også være passende mere udførligt at tilføje nogle mikroorienterede socialiseringsteorier i kapitel 5, og gerne med referencer til de amerikanske sociologer Charles Horton Cooley og George Herbert Mead. Larsen og Laustsen nævner ganske kort den funktionalistiske systemteoretiker Talcot Parsons, men hans efterfølger Robert K. Merton, der netop blev kendt som eksponent for den såkaldte *middle-range theory* ville også være mere oplagt tage med i en bog, der har som formål at introducere til sociologisk teori, og som derfor skal interessere sig for forbindelserne mellem samfundets makro- og mikroniveau.

Bogen er velskrevet og klart anbefalelsesværdig som introduktion til sociologisk teori – en god appetitvækker, som forhåbentlig giver studerende ved landets samfundsvidenskabelige uddannelser og andre sociologi-interesserede lyst og inspiration til at tage fat på læsningen af de sociologiske originalværker.

Klaus Levinsen,
Institut for Statskundskab,
Syddansk Universitet

Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen (red), *Metoder i Statskundskab*. København: Hans Reitzel, 2010, 470s., kr. 498.

Titlen *Metoder i Statskundskab* signalerer i al sin enkelhed denne bogs genstand. Den handler om, ”hvordan vi besvarer empiriske problemstillinger” med det formål at ”understøtte læseren i at frembringe viden, der både er ny og systematisk” (p. 19). Derimod angiver bogen intetsteds, hvilken målgruppe den er tiltænkt, eller hvorfor man har fundet behov for at udgive (endnu) en bog om samfundsvidenskabelig metode. Bare en smule drilsk kan man spørge, hvad det er for et hul i litteraturen, bogen skal udfylde? Som anmelder må man derfor opstille sin egen referenceramme, og min er, hvorvidt bogen kan anvendes i undervisningen på opgaveseminarer. Konkret har jeg brugt kapitler fra bogen som pensum på et bachelorseminar. Hvorvidt den kan bruges i grundgennemgangen i metode på de politologiske institutter, kan bogens redaktører bedre bedømme end jeg, da de alle har undervist i metodefag. Så mon ikke? Hvad angår bidraget, kan forfatterne med god ret hævde, at bogens eksistens er berettiget alene af det forhold, at den i sprog og formidling er fremragende.

Bogens videnskabsteoretiske udgangspunkt præsenteres i det indledende kapital som ”en blød realistisk og rationalistisk tilgang til videnskab” (p. 22); det realistiske udgangspunkt dækker således en position, hvor videnskab bedrives ud fra en opfattelse af, at ”samfundsmæssige fænomener kan måles”, hvilket ikke udelukker, at fænomener kan være socialt konstruerede, men at såvel konstruerede som ikke konstruerede fænomener bør undersøges på samme måde. For så vidt angår det kritisk rationalistiske, anlægger bogen Poppers falsifikationslogik. Således er banen kridtet op til bogens fire hovedsektioner: den første omhandler planlægning af undersøgelsen, den anden indsamling og analyse af kvalitative data, den tredje indsamling og analyse af kvantitative data og endelig i den fjerde, kombination af metoder samt formidling.

Del 1 indledes med kapitlet ”Fra spørgsmål til hypoteser”, der lægger ud med en kort oversigt over typer af forskningsspørgsmål, idet der overordnet sondres mellem to formål: at opnå teoretisk funderede beskrivelser af empiriske fænomener eller at undersøge kausale sammenhænge mellem variable. Det giver fint overblik, men da netop det at identificere og formulere gode forskningsspørgsmål er en af de allerstørste udfordringer for studerende i forbindelse med selvstændige seminaropgaver, kunne jeg godt have ønsket en mere udfoldet gennemgang af, hvordan man kan tackle denne vigtige del af forskningsprocessen. Kapitel 3 ”Forskningsdesign” er et nøglekapitel. Indledningsvis diskuteres de overvejelser, der ligger forud for valg af forskningsdesign. Det understreges, at valg af forskningsdesign og metode til enhver tid bør følge

af den konkrete problemstilling. Denne pointe gentages gennem hele bogen, hvilket i undervisningssammenhæng har stor værdi, ligesom afsnittet om undersøgelsers praktiske gennemførlighed er velanbragt. Kapitlet redegør for forskellige typer undersøgelser og forskningsdesigns. Sidstnævnte inddeles ud fra antal undersøgelseenheder, samt hvorvidt de uafhængige variabelers værdier er manipuleret eller naturligt bestemt. Det giver fire overordnede designtyper: eksperimentet, casestudier, komparative casestudier og tværgående studier, hvis indbyggede logikker forklares. Endelig gennemgås forskellige typer rumlig og tidlig variation i relation til typer af forskningsdesigns. Alle typer og begreber forklares forbilledligt ved hjælp af eksempler fra konkrete forskningsprojekter. Samlet giver kapitlet en overskuelig og tilgængelig indføring i de overvejelser, der indgår i valg af forskningsdesign. Endelig gennemgår kapitel 4 traditionelle forskningskriterier. Kriterierne defineres klart og – mindst lige så vigtigt – deres relevans forklares. Den efterfølgende diskussion af, hvordan de enkelte forskningskriterier tilgodeses ved forskellige typer forskningsdesign, er også værdifuld, ikke mindst fordi den viser de uundgåelige trade-offs i forskningsprocessen.

Bogens anden del om kvalitative tilgange indledes med et kapitel om kvalitative datakilder, hvilket i sammenhængen defineres som overvejende data i tekst (og evt. billed)mæssig form, der bygger på observationer, interview og dokumenter (p. 117). Kapitlet gennemgår muligheder, faldgruber og konventioner i brugen af tekstmæssige kilder, så det er til at bruge i praksis. Interviews behandles i det efterfølgende kapitel 6. Kapitlet, der omhandler individinterviews og fokusgruppeinterviews, runder stort set alle relevante emner og i passende detaljeringsgrad, fx fordele ved forskellige typer interviews, udvælgelse af interviewpersoner ved forskellige metoder, oversættelse af teoretiske spørgsmål til interviewspørgsmål, opfølgning under selve interviewet og efterbehandling. De to efterfølgende kapitler, "Kodning og dybtgående tekstanalyse" samt "Display" følger fint op med konkret at vise, hvordan interviewdata analyseres og fremstilles på systematisk vis. Samlet giver de tre kapitler en god indføring i brugen af interview som datakilde. Sektionens to sidste kapitler "Process tracing: metode, design og forskningslogik" og "Konfigurationelle komparative metoder" adskiller sig ved at gennemgå mere specifikke og ikke mindst nyere approaches. Også disse er velformidlede og bidrager markant til bogen.

Tredje sektion om indsamling og analyse af kvantitative data indledes med et kapitel om kvantitative datakilder, der udmærker sig ved en både bred og præcis gennemgang af datatyper og ikke mindst ved mange nyttige henvisninger til både danske og udenlandske databaser. Hernæst følger to kapitler om dataindsamlingens tilrettelæggelse. Kapitel 12 om spørgeskemadesign er

eksemplarisk i sammenstillingen af principielle overvejelser med konkrete råd om fx spørgsmålsformulering, svarkategorier og spørgsmålenes rækkefølge. Endelig redegør kapitel 13 om stikprøveudvælgelse på en lettilgængelig måde for både ideer bag og teknikken i forskellige tilgange til stikprøveudvælgelse. Herefter følger tre kapitler om analyse af data. Kapitlet om univariat analyse har mest substans i sin gennemgang af forskellige mål til beskrivelse af stikprøven (central tendens, spredning, spidshed etc.); det er som hovedregel klart beskrevet, om end jeg synes, det er en uvane at opstille en formel uden at forklare dens logik, hvilket sker flere steder. Kapitlet om bivariate analyser er en forholdsvis lavpraktisk, men nyttig, gennemgang af brugen af krydstabeller, mens abstraktionsniveauet løftes i en let tilgængelig forklaring af mål for sammenhæng og korrelation. Kapitel 16 "Multivariat analyse" har især fokus på modelleringen af sammenhænge og kontrol for tredjevariable, men omhandler ikke egentlige analysemetoder ud over omtale af regressionsanalyse. Som sådan giver de tre analysekapitler ikke redskaber til sofistikeret dataanalyse, men vinder til gengæld ved deres overskuelige gennemgange af kausallogikker og analysemodeller. Det afsluttende kapitel 17 om indekskonstruktion repræsenterer på bedste vis en af bogens kvaliteter: klare metodiske refleksioner koblet med konkret demonstration af, hvordan man gør i praksis.

Del 4 indeholder blot to kapitler. Det første om kombination af kvalitative og kvantitative metoder opridser fint hovedargumenterne for, hvorfor og hvordan man kan gennemføre multimetodestudier, herunder hvad valget af rækkefølge indebærer. Det andet kapitel om formidling lægger op til, at man i opgaver skal følge skabelonen for en forskningsartikel, og gennemgår de enkelte elementer heri. Igen enkelt og operationelt, men det havde været fint, om man havde diskuteret flere andre tilgange for at fremme refleksionen over sammenhængen mellem indhold og form. Der findes jo inden for statskundskaben flere måder, hvorpå man kan opbygge en artikel.

Den væsentligste indvending er faktisk manglen på metatekst, fx i form af indledninger til bogens fire dele, der kunne redegøre for både sammenhængen og afgrænsningen mellem de enkelte kapitler. Det ville være nyttigt især for læsere, der ikke læser udpluk. Ligeledes kunne det indledende kapitel mere overordnet have redegjort for tankerne bag bogens opbygning, herunder tilvalg og fravalg. Fx vakte det ved første blik en vis undren, at der ikke er noget særskilt kapitel om casestudier, idet det jo er et ofte benyttet forskningsdesign, også i opgaver. Hertil vil redaktørerne (gætter jeg) indvende, at casestudie ikke er en metode, men i stedet behandles som en overordnet designtype i bogens kapitel 3. Hvis sådanne valg var gjort eksplicitte, ville læseren lettere kunne orientere sig i bogen.

Men tilbage til udgangspunktet: Kan bogen bruges som metodegrundlag i forbindelse med selvstændige undersøgelser på opgaveseminarer? Delvist, ja. Den giver et solidt indblik i forskningsprocessen og opridser de væsentlige overvejelser bag typer og valg af forskningsdesign; og den giver et godt overblik over typer af datakilder og en fin indføring i indsamling af såvel kvalitative som kvantitative data. På den måde kan den genopfriske væsentlig viden fra metodeundervisningen og måske opdatere med nyere metoder, tilmed formidlet så det er til at forstå, ikke mindst på grund af den konsekvente anvendelse af eksempler fra forfatterens egen forskning. Til gengæld varierer det meget, hvor dybt bogen kommer, når det angår analysemetoder. Her vil der nok i mange tilfælde være behov for at supplere med mere specifikke metodetekster.

Helle Ørsted Nielsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Abstracts

Henrik Jepsen

From conflict to compromise: Does issue linkage facilitate international climate agreements?

Issue linkage occurs when issues are negotiated simultaneously for joint settlement. On the one hand, it allows parties to reach large agreements through mutual exchange of concessions across issues. On the other hand, it entails a risk that an impasse on a single issue will block progress on other issues. My analysis shows that in the recent climate change negotiations, issue linkage has facilitated agreement on technology, deforestation, adaptation and financing, but only to a small extent, agreement on greenhouse gas emissions reductions.

Birgitte Egelund Olsen

Trade and climate: agreement or conflict?

Based on a legal analysis of the relationship between the WTO and the climate regime, this article identifies some of the legal conflicts that may potentially arise between WTO law and climate law. Focus is on the possibilities of the WTO system of integrating climate as a legitimate concern – for example when a member adopts trade-related environmental measures to comply with the UN Climate Convention and its related agreements. Two models are presented – the precedent model and the law model – which can separately and in interaction contribute to a scenario where the international trade regulation supplements and supports the global climate regime.

Karin Hilmer Pedersen & Gert Tinggaard Svendsen

Farmers as climate heroes. Can and will the agricultural sector contribute to emission reductions?

Can and will the agricultural sector reduce its emission of greenhouse gasses? Science indicates that there is a huge and unexploited potential for relatively cheap reductions of greenhouse gas emission in the agricultural sector, partly because of the sector's mix of different greenhouse gasses. While emissions of greenhouse gasses other than carbon dioxide are difficult to measure with certainty, the latest research shows that an indirect measurement in production processes could suffice to include the sector in existing regulations aimed at emission reduction. The question is how. Contrasting the use of standards, green taxes and tradable emission quotas, we suggest that the agricultural sector itself may have an interest in participating in the European Emission Trade

System (EU ETS) based on a baseline free distribution of quotas (grandfathering). Including the agricultural sector in the system requires an adequate monitoring and sanction system, however.

Urs Steiner Brandt

Climate experts and laymen: How does the risk perception gap influence climate policy?

Climate experts agree that climate change is a serious threat to our environment. The general public, however, does not share this concern. The question is why this is so. The causes behind the perception gap between climate experts and laymen are important because it may have consequences for the actual climate policy. A combination of economic decision theory and behavioral psychology suggests why laymen have a different risk perception than experts. Because politicians care about the votes from a non-expert electorate, insufficient action in climate policies may be the consequence. A conscious change in public communication about the climate change risks may be a way to harmonize climate experts' and laymen's risk perception and thereby contribute to effective climate policies.

Theresa Scavenius

Scientific value relativism and political values

Two arguments for scientific value relativism can be distinguished. One identifies a norm for political science to disintegrate political values from political empirical research. One recognizes the importance of political values within political science. The discussion of the two arguments hinges on the claim (1) that within the political sciences normative judgements cannot be analytically separated from empirical judgements, and (2) that the political scientific empirical analyses are logically dependent on normative analyses. If (1) and (2) are plausible, the claim can be justified that the political scientist – besides endorsing a value neutral approach to scientific methods – should critically assess the value assumptions in the scientific research design and within the political society relevant for the empirical enquiry.

Om forfatterne

Urs Steiner Brandt, lektor, ph.d., Institut for Miljø- og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet og studieleder for uddannelsen ressource and miljø management i Esbjerg. Hans forskningsområde har primært dækket økonomiske/strategiske aspekter af internationale klimaaftaler. Et nyt forskningsfelt er at beskrive/afdække og analysere, hvordan risikoperception påvirker muligheden for effektive klimaaftaler. Urs Steiner Brandt er forfatter til en lang række artikler i velanskrevne tidsskrifter såsom *Energy Policy*, *Journal of European Public Policy*, *Resource and Energy Economics*, *Environmental and Resource Economics*, and *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. E-mail: usb@sam.sdu.dk

Henrik Jepsen, ph.d.-stipendiat, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet siden september 2009. Ph.d.-projektet undersøger effekten af *issue linkage* (simultan forhandling af flere emner med henblik på en samlet aftale) i de internationale klimaforhandlinger under FN's Klimakonvention. Har tidligere udgivet i tidsskriftet *Økonomi og Politik*. E-mail: jepsen@ps.au.dk

Birgitte Egelund Olsen, professor, ph.d. og studieleder for master i miljø- og energiret, Juridisk Institut, Aarhus Universitet. Er tilknyttet Center for International Business Law, medlem af Energiklagenævnet samt udpeget til formand for Taksationsmyndigheden efter Lov om vedvarende energi. I sin forskning har hun særligt fokus på samspillet mellem miljø og handel i dansk, EU og international sammenhæng. Modtog Jorck Fonds pris i 2010 for sin indsats i forskning og undervisning. E-mail: beo@asb.dk

Karin Hilmer Pedersen, lektor, ph.d., Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Beskæftiger sig med EU-forhold og forandringsprocesser i de Central- og Østeuropæiske lande, herunder specifikt europæisering af offentlig regulering. Har i samarbejde med lektor Lars Johannsen, samme sted, i 2011 søsat et større forskningsprojekt om *Administrativ korruption og implementering i de Baltiske lande* under Forskningsrådet for Samfund og Erhverv. E-mail: khp@ps.au.dk

Theresa Scavenius, cand.scient.pol., Københavns Universitet, ph.d.-stipendiat, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet. Skriver ph.d.-projekt om global retfærdighed og klimaetik. Har publiceret i *Politik*. Email: ts@ifs.ku.dk.

Gert Tinggaard Svendsen, professor i offentlig politik, Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Har især beskæftiget sig med lobbyisme, miljøregulering og social kapital. Forfatter til blandt andet otte bøger og omtrent 60 peer-reviewed artikler. Pris for bedste 2007 artikel i *Journal of Comparative Policy Analysis* (m. Christian Bjørnskov). Direktør for det danske social kapital projekt (SoCap 2002-2005). Formand for det danske public choice selskab (2004-2006) samt medlem af redaktionsudvalget i tidsskriftet *Public Choice* (2004-2009). E-mail: gts@ps.au.dk